

Verslag deskundigengroep dierziekten 22 maart 2018

Aanwezig: Nancy Beerens, Ruth Bouwstra, Erik van Geloof, Guus Koch, Roy Slaterus, Arjan Stegeman, Francisca Velkers, Wim Pelgrim. Schriftelijk commentaar: Ron Fouchier, Mart de Jong

1. Informatie over de HPAI-situatie in Nederland en Europa

Sinds vorig overleg zijn de volgende nieuwe hoog pathogene vogelgriep (HPAI) besmettingen in de EU gemeld: Nederland (verschillende wilde vogels, o.a. recent twee roofvogels en twee bedrijven besmet met H5N6), Italië (3 bedrijven besmet met H5N8), Verenigd Koninkrijk en Ierland (ieder 2 meldingen van H5N6 in wilde vogels), Denemarken (1 wilde vogel H5N6), Bulgarije (1 bedrijf met H5N8), Duitsland (1 bedrijf met H5N6) en Zweden (wilde vogel en hobbylocatie met H5N6).

De volgende tabel bevat de geschatte gemiddelde aantallen wilde vogels (risicosoorten) per maand in Nederland en is gebaseerd op tellingen uit 2012-2016 (bron Sovon Vogelonderzoek Nederland). Het peilmoment is het midden van de maand. De tabel bevat geen exacte aantallen, maar het gaat om de orde van grootte.

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
zwanen, ganzen, eenden	4,3	3,9	2,6	1,1	0,3	0,2
overige watervogels	3,0	2,5	3,1	2,4	1,8	1,7
Totaal	7,3	6,4	5,7	3,5	2,1	1,9

Aantallen AI-risicosoorten in Nederland; aantallen * 1.000.000.

De variatie in het aantal vogels per maand tussen verschillende jaren is niet groot. Koude en harde (tegen)wind remmen de voorjaartrek. En dat zou in dit jaar gespeeld kunnen hebben gezien de koude periodes in februari en maart. De trek komt echter direct weer op gang zodra het weer warmer wordt en een deel van de achterstand wordt dan waarschijnlijk snel weer ingehaald. Op dit moment trekken in totaliteit meer vogels (risicosoorten) weg dan er aankomen; veel van de risicosoorten betreffen soorten die in West-Europa hebben overwinterd. Het totale aantal vogels neemt dus af. De vogels die op dit moment hier juist arriveren zitten met name in de categorie 'overige watervogels' (bijvoorbeeld steltlopers). Dit zijn soorten die minder in verband worden gebracht met uitbraken van vogelgriep op pluimveebedrijven. De vogels die hier in deze tijd van het jaar aankomen zijn afkomstig uit het zuidwesten. Daar worden op dit moment geen besmettingen van HPAI gemeld.

Het virus van alle besmette bedrijven en van de meeste wilde vogels is gesequenced (full genome). De sequentie analyses laten zien dat de HPAI besmettingen op Nederlandse bedrijven en hobbylocaties separate introducties waren. Tussen de verschillende virussen zitten behoorlijke verschillen, dat duidt er op dat er vooral tussen de virussen gedetecteerd in 2018 nog verschillende gastheren hebben gezeten.

2. Risicobeoordeling

2a. Wat is de beoordeling van het insleeprisico van HPAI vanuit de wilde watervogelpopulatie naar pluimveebedrijven nu ten opzichte van december 2016 (ten tijde van de HPAI uitbraken)?

Het insleeprisico van HPAI virus op pluimveebedrijven is op dit moment ten opzichte van december 2016 waarschijnlijk lager. Doorslaggevend voor de lagere inschatting zijn de kleinere aantallen uitbraken bij gehouden vogels in Nederland en in onze buurlanden ten opzichte van de situatie in december 2016. Ook zijn er op dit moment minder wilde water vogels in NL, die als gastheer voor AI kunnen fungeren dan in december 2016.

2b. Wat is de beoordeling van het insleeprisico van HPAI vanuit de wilde watervogelpopulatie naar pluimveebedrijven nu ten opzichte van juli 2017 (na de HPAI uitbraken)?

Het insleeprisico op dit moment is verhoogd ten opzichte van juli 2017. De situatieschets, die in de eerste paragraaf 'Informatie over de HPAI-situatie in Nederland en Europa' wordt gegeven, laat zien dat er nog steeds virus in Nederland en in de buurt van Nederland circuleert.

2c. Wat is de beoordeling van het insleeprisico van HPAI vanuit de wilde watervogelpopulatie naar pluimveebedrijven nu ten opzichte van 16 februari 2018 (vorige overleg deskundigengroep dierziekten)?

De deskundigengroep acht het insleeprisico ten opzichte van het vorige overleg op 16 februari ongewijzigd. De reden is dat ook recent nog aanwijzingen waren dat het virus nog steeds in Nederland en in de buurt van Nederland circuleert. De verwachting is wel dat dit risico de komende maand gaat afnemen omdat door de voorjaarsstrek het aantal wilde watervogels substantieel zal afnemen. Daarnaast komen veel watervogelsoorten in deze periode ook minder in grote groepen voor maar meer in (broed)paren (deze spreiding van vogels verkleint de kans op de overdracht van virus) en ook zal stijging van de buitentemperatuur de overlevingskans van het virus in het milieu verkleinen.

3. Kunt u aangeven of en in welke mate het regionaal opheffen van de ophok- en afschermplicht op 30 maart in de regio's 8, 11, 17, 18, 19 en 20 het risico op insleep van vogelgriep op pluimveebedrijven doet toenemen? Kunt u dit risico ook relateren aan het risico in deze gebieden ten tijde van het landelijk opheffen van de ophok en afschermplicht op 19 april 2017?

In verschillende wetenschappelijke publicaties is eerder een relatie vastgesteld tussen het risico op insleep van LPAI en de locatie van een AI uitbraak (dichter bij openwater of watervogelrijk gebied houdt meer risico in). Deze relatie is ook te zien aan de locaties van de uitbraken van HPAI op pluimveebedrijven en op hobbylocaties sinds 2014.

De 20 regio's, die in Nederland worden gebruikt voor de dierziekte bestrijding zijn gescoord wat betreft het risico op introductie van HPAI vanuit wilde vogels en de successievelijke verspreiding ervan. Daarbij is per regio gekeken naar: de gemiddeld aantal aanwezige risicosoorten (watervogelsoorten) in de winterperiode, het voorkomen van HPAI uitbraken onder gehouden vogels sinds 2014 en de pluimveedichtheid. Het introductie risico in regio's 8, 10, 11, 17, 18, 19 en 20 worden op basis van deze analyse als laag bestempeld. Het verspreidingsrisico wordt in regio 10 als hoog bestempeld omdat daar volgens berekeningen van het WBVR de R-0 waarde (het gemiddeld aantal bedrijven dat door 1 besmet bedrijf geïnfecteerd wordt) groter is dan 1. Dat betekent dat bij een introductie van vogelgriep virus op een bedrijf in deze gebieden het gemakkelijk naar meerdere andere bedrijven zal verspreiden. Het voorstel houdt daarom in om de ophok- en afschermplicht op 30 maart regionaal op te heffen in de regio's 8, 11, 17, 18, 19 en 20.

De deskundigen oordelen dat door het opheffen van de ophok- en afschermplicht in regio's 8, 11, 17, 18, 19 en 20 het risico op insleep en verspreiding van vogelgriep slechts zeer gering tot gering toeneemt. De situatie is voor deze regio's vergelijkbaar met april vorig jaar, toen de landelijke ophokplicht werd ingetrokken.

Argumenten hiervoor zijn:

- Er zijn sinds 2014 in deze regio's geen uitbraken van HPAI gezien.
- Deze regio's zijn vergeleken met de regio's in het westen en noorden van Nederland relatief watervogelarm.
- De regio's zijn relatief pluimvee-arm, met uitzondering van regio 10 en delen van regio 19.
- De regio's lijken wat betreft watervogelpopulaties op de ernaast gelegen Ländern en provincies in Duitsland en België, waar geen ophokplicht is en waar dit jaar nog geen uitbraken zijn gevonden.

4. Bij het laatst besmette bedrijf in Kamperveen is melding gemaakt van het bewerken van baggerslib in de nabijheid van dit bedrijf. De vraag is gesteld of deze activiteit de besmetting zou kunnen hebben veroorzaakt. Kunt u in het algemeen aangeven wat de rol van baggerslib zou kunnen zijn in de insleep van vogelgriep op pluimveebedrijven en welke factoren dit eventuele risico op insleep beïnvloeden?

Beredeneerd vanuit de kennis van het vogelgriepvirus in wilde vogels en het milieu zou slib een rol kunnen spelen bij de insleep van vogelgriep op een pluimveebedrijf. Dit verband is ook gezien in onderzoek dat in de Verenigde Staten is uitgevoerd. De mogelijke routes staan hieronder

weergegeven, maar het is niet te zeggen wat de relevantie van deze besmettingsroute is onder Nederlandse omstandigheden.

1. Als HPAI besmette vogels in een sloot aanwezig zijn geweest, kan ook het slib virus bevatten. Als delen van dit slib vervolgens worden opgenomen door pluimvee, bijvoorbeeld door binnenlopen in een stal of delen die na vermalen via het ventilatiesysteem in de stal komen is infectie in principe mogelijk. Daarbij zal de virusconcentratie in het slib, de tijd tussen de depositie van virus in de sloot en het moment dat pluimvee in contact komt met het slib (des te langer deze tijd, des te kleiner zal het aantal infectieuze virusdeeltjes zijn, waarbij de omgevingstemperatuur een belangrijke factor is), de windrichting tijdens werkzaamheden, de afstand tussen werkzaamheden en bedrijven, de ventilatie van bedrijven, etc. een rol spelen.
2. Met HPAI besmette vogels kunnen mesten op slib langs de slootkant. Op soortgelijke wijze als bovenbeschreven zou zo virus binnen een pluimveekoppel kunnen worden geïntroduceerd.
3. Grondwerkzaamheden, zoals het bewerken van baggerslib, kan bepaalde vogelsoorten, zoals meeuwen, aantrekken. Als dit HPAI besmette vogels zijn, kunnen deze de omgeving van het slib besmetten. Vervolgens kan door de routes beschreven onder 1 een pluimveebedrijf worden besmet.